

Een tekst over inspiratie, geïnspireerd op 32 teksten

Brendan Cormier

Inspiratie is mysterieus. Ik heb zojuist 32 teksten gelezen die door de ontwerpers zijn geselecteerd uit boeken die hen naar eigen zeggen hebben geïnspireerd. Maar ik moet toegeven: van alle context ontdaan vond ik geen van deze teksten inspirerend, noch kon ik er een rode draad in ontdekken. Een van de ontwerpers liet me zijn exemplaar vol ezelsoren¹ zien van een boek over een esoterisch lettertype.¹ Bedolven onder een opeenhoping van fonts¹ probeer ik me in te beelden hoe dit hem heeft geraakt. Maar het lukt me niet. Inspiratie, zo lijkt het, ontstaat in het diepst van iemands wezen, nauwelijks waarneembaar voor anderen; zelfs voor diegene die het ervaart is het iets mysterieus. Het is meer iets wat ons volledig omgeeft dan iets wat we van buitenaf bekijken.²

Inspiratie is een gevoel. Toen ik ooit met een vriend een lange reis door Scandinavië maakte, deden we af en toe een spelletje. Als we ons in de bus, de trein of de boot verveelden, paktten we een paar boeken bij, sloegen die op een willekeurige bladzijde open en lazen de eerste zin die we tegenkwamen. Vervolgens bepaalden we welke van onze zinnen het beste was, zinnen die niet alleen visueel intense beelden³ oproepen, maar die ons iets lieten *voelen*. In de kern is inspiratie wellicht niet meer dan dat, een gevoel – zoals het *punctum* in Barthes' analyse van foto's. Datgene wat er meteen uitspringt, wat iets wonderbaarlijks uitstraalt.⁴

Inspiratie is een vruchtbare vorm van misinterpretatie. Voor het schrijven van deze tekst over inspiratie heb ik besloten datzelfde spelletje nog eens te spelen: ik werp een vluchtige blik op de bladzijden en pik er hier en daar een zinnetje uit dat op een of andere manier een beeld oproept. Aangezien ik niet weet waar deze tekst heen zal gaan, helpen deze uit hun context gerukte zinnen me op weg naar een nog onbekende conclusie. Het gaat er niet om te raden welke zin waarvandaan komt – dat spelletje zal ons allebei vrij snel gaan vervelen.⁵ Het gaat er meer om deze tekst te beschouwen als een inspiratie uit vele inspiratiebronnen, waarbij dingen met opzet verkeerd worden geïnterpreteerd om zo tot iets nieuws te komen. Een deels literaire, deels filosofische⁶ oefening. Geweven, omkeerbaar, met afgewerkte zelfkant.⁷

Inspiratie is diefstal. De meeste mensen houden niet van stelen.⁸ Maar inspiratie is in zekere zin een vorm van diefstal. Dit zouden we eigenlijk net zo makkelijk moeten accepteren als het idee dat al onze energie van de zon komt⁹. Inspiratie is niet meer dan het stelen van een beetje energie van de zon, die vervolgens zijn weg vindt via andere organismen en verschijnselen.

Inspiratie is een vorm van energie. We kunnen het zien als een reusachtige mineraalfazetting¹⁰, vervuld van kracht. Als we dit soort afzettingen weten te vinden en die kracht kunnen verzamelen, dan kunnen we ons direct mengen in het materialisatieproces¹¹.

Inspiratie is een ontsnapping aan de herhaling. Bij het beheersen van een ambacht draait het om herhaling: het opbouwen van spiergeheugen, het verfijnen van bepaalde bewegingen, het leren van fouten. Maar helaas, oefening leidt tot perfectie maar niet tot iets nieuws¹². We hebben inspiratie nodig in de vorm van ideeën van buitenaf om ons te bevrijden van de geestdodende tirannie van onze saaie zelf. In ons eentje gaan we dingen herhalen. Door inspiratie kunnen we iets (bijna) nieuws maken – of in ieder geval voorkomen dat we iets herhalen wat we al eerder hebben gedaan.

Inspiratie is vergankelijk. Ooit was ik groot fan van Christopher Alexander. Vijftien jaar geleden was *The Timeless Way of Building* mijn favoriete boek. Ik huilde terwijl ik het las. Het inspireerde me tot allerlei nieuwe plannen en leidde me uiteindelijk richting de architectuur. Nu vind ik dat boek hopeloos naïef, op het genante af zelfs. Ingeklemd tussen vertrouwdeheid en afstand¹³ herinneren oude inspiratiebronnen ons er op pijnlijke wijze aan hoezeer we veranderen, en hoe grillig inspiratie kan zijn. Inspiratie uit het verleden is een vertrouwde vreemde.¹⁴

Inspiratie is willekeurig. Marcel Breuer werd geïnspireerd door een fietsframe, Philippe Starck door een bord calamari. Inspiratie herinnert ons eraan dat het gewone altijd buitengewoon is.¹⁵ Terwijl ideeën opkomen vanuit de geluiden van de realiteit¹⁶ dwingt inspiratie ons om non-organisatie te beschouwen als een essentieel beginsel¹⁷ van creatie. Om haar te vinden moeten we diep graven in de chaos.

⁷. Studio Truly Truly (Joel Booy en Kate Booy): 'How to Wrap Five Eggs' van Hideyuki Oka; oorspronkelijke tekst: 'Woven, reversible, all selvages finished.'

⁸. SulSolSal (Johannes Bernard en Guido Giglio): 'Life Turns Man Up and Down' gekozen en ingeleid door auteur Kurt Thometz; oorspronkelijke tekst: 'Many people do not actually like to steal.'

⁹. Marjan van Aubel: 'The Solar Revolution' van Steve McKeivitt en Tony Ryan; oorspronkelijke tekst: 'all of our energy comes from the sun'.

¹⁵. Elisa van Joolen: 'Nudities' van Giorgio Agamben; oorspronkelijke tekst: 'the ordinary is always exceptional'.

¹⁶. Roomforthoughts (Jennifer Kanary Nikolov(a)): 'Autobiography of a Schizophrenic Girl' van Marguerite Sechehaye; oorspronkelijke tekst: 'the noises of reality'; 'In the midst of this horror and turbulence'; 'real cries uttered by real people'.

¹⁷. Guiditta Vendrame: 'Quodlibet' van Gilles Clement; oorspronkelijke tekst: 'Considerare la non organizzazione come un principio vitale'.

¹. Studio Amir Avraham: 'Churchward International Typefaces' van ontwerper David Bennewith; oorspronkelijke tekst: 'his dog-eared copy'; 'esoteric typeface'; 'Buried in the accumulation of fonts'.

². Dieter Vandoren: 'Entangled, Technology and the Transformation of Performance' van Chris Salter; oorspronkelijke tekst: 'something that one inhabits rather than observes from without'.

³. Benjamin Sporken: 'De Genesis van de Vorm' van kunstenaar Mark Verstockett.

⁴. Studio Iwan Pol: 'Dali, The Paintings', uitgeverij Taschen.

⁵. Sophie C. Niquille: 'Cryptonomicon' van Neal Stephenson; oorspronkelijke tekst: 'this guessing game will rapidly become tedious for both of us'.

⁶. Sophie Hardeman: Identiteit van Benjamin N. Eymer; oorspronkelijke tekst: 'part literary, part philosophical'.

¹⁰. Kirstie van Noort: 'CHINA CLAY a geologist's view' van Colin Bristow; oorspronkelijke tekst: 'a massive type of mineral deposit'.

¹¹. Studio RAP (Wessel van Beerendonk, Lucas ter Hall en Léon Spikker): 'The Robotic Touch, How Robotics Change Architecture' van architecten Matthias Kohler en Fabio Gramazio; oorspronkelijke tekst: 'it becomes possible then to intervene directly in the materialisation process'.

¹². Chrissie Houtkooper: 'Originals, how non conformalists move the world' van Adam Grant; oorspronkelijke tekst: 'practice makes perfect but it doesn't make new'.

¹³. Christiaan Bakker: 'Models and Other Spaces' van Milica Topalovic, uit 'OASE#84 Models, Maquettes'; oorspronkelijke tekst: 'Fixed between familiarity and distance'.

¹⁴. Isabelle Andriessen: Time, The Familiar Stranger van J.T. Fraser; oorspronkelijke tekst: 'familiar stranger'.

¹⁸. Simone Post: 'Tot op de Draad' van Ileen Montijn.

¹⁹. Mariska de Groot: 'SOUND IN Z experiments in sound and electronic music in early 20th century Russia' van Andrey Smirnov; oorspronkelijke tekst: 'scraping off a part of the mastic'.

Inspiratie draait om actie. Sommige zinnen die ik uit deze teksten tevoorschijn heb gehaald zijn prachtig, maar voor het doel van deze oefening zijn ze zinloos. Neem nu: 'Vrienden! vertrouw niet het hart van degene die geen eerbied voelt voor Oude Kleren.'¹⁸ Een betoverende zin! 'Een deel van het mastiek af schrapen'¹⁹ is daarentegen een heel levendige voorstelling van zaken. Een zin als 'het doorgaans slappe stijfje draagt bij aan de unieke charme'²⁰ laat onze verbeelding de vrije loop. Maar inspiratie is alleen inspiratie wanneer het leidt tot actie, wanneer het uit het rijk der ideeën wordt gehaald en tastbaar wordt gemaakt.²¹ Dus op dit moment bieden deze zinnen geen enkele inspiratie, omdat ik ze niet kan gebruiken.

Inspiratie is neutraal, maar haar gevolgen zijn dat niet. We hebben de neiging inspiratie te zien als iets ronduit positiefs. We bekritisieren dingen door ze 'ongeïnspireerd' te noemen. Maar inspiratie op zich is niet goed of slecht, het is slechts iets wat aanzet tot actie. Denk eens aan de ergste historische gebeurtenis die je kunt indenken, de wredeste daad ooit begaan. Midden in die verschrikking en die onrust¹⁶, omringd door echte kreten, geslaakt door echte mensen¹⁶, vraag je je misschien vol afschuw af: 'wat hebben wij voor leiders?'²² Die leiders, die onvoorstelbare dingen hebben gedaan, waren naar alle waarschijnlijkheid geïnspireerd.

Inspiratie is egoïstisch. Een paar jaar geleden bracht ik een bezoek aan een aantal kleine techstart-ups in Shenzhen. Allemaal hadden ze bij de receptie een inspirerende quote van Steve Jobs aan de muur hangen. Elke ondernemer (het was telkens een man) modelleerde zichzelf naar Jobs. In de betreffende quote van Jobs ging het erom hoe je jezelf kunt veranderen, in plaats van iemand anders te veranderen. Dergelijke eisen tot hervorming moeten, strikt genomen, niet als utopisch worden gezien.²³ Ze moeten worden gezien als egoïstisch. Inspiratie begint altijd bij jezelf.

Inspiratie is een economie. Mensen hunkeren ernaar. Het produceert afhankelijkheid.²⁴ Tegen het einde van de twintigste eeuw realiseerden bedrijven zich dat door middel van inspiratie de massa zelf op een nieuwe, winstgevendere manier kan worden benaderd.²⁵ Dit was het begin van een florerende zelfhulpindustrie. Zelfhulp is de meest egoïstische vorm van inspiratie. Het heeft geleid tot duizenden boeken, video's en conferenties, die allemaal beloven dat je een beter mens zult worden, terwijl ze tegelijkertijd impliciet de persoon die je bent kleineren. Zoals special effects het bedrog zijn waardoor film kunstmatig aanvoelt²⁶, is zelfhulp het bedrog waardoor inspiratie voelt als een vies woord.

Inspiratie wordt overgewaardeerd. Ik werk in een museum, en zoals bij alle musea is een van onze belangrijkste doelen om te inspireren. Het lijkt wel alsof te veel inspiratie niet bestaat. Maar is inspiratie echt een voorwaarde voor elke vorm van creatie? Zijn er andere belangrijke aspecten van de werkelijkheid²⁷ die we over het hoofd zien in onze eindeloze missie om te inspireren? De voordelen van inspiratie zijn deels echt en deels ingebeeld.²⁸ Als je er goed over nadent, lijkt de droom van volmaakte harmonie²⁹ tussen inspiratie en samenleving – een 'geïnspireerde samenleving' – zinloos. Soms is een saaie dag waarop er maar weinig gebeurt ook prima.

Inspiratie is een meme. Het mag ons dan aanzetten tot het maken van iets nieuws, maar dat *nieuws* is enkel een aangepaste versie van iets wat er al was, een dynamische interpretatie van gelijkenis.³⁰ Inspiratie is een directe uitdaging van iemands interpretatie van nabootsing,³⁰ aangezien het ons idee van wat een kopie kan zijn verruimt. Een stoel van Breuer is een kopie van een fiets, een citrusspers van Philippe Starck is een kopie van een bord calamari, hoewel beide drastisch zijn aangepast. Ze maken deel uit van een langdurige opeenvolging van memen.

Inspiratie is een vorm van culturele bestendiging. Het bestaat als verspreid netwerk, niet als hiërarchie.³¹ Alles kan alles inspireren. Maar daarmee bestendigen we culturele ideeën en uitingen in verschillende stijlen en vormen. Zonder inspiratie zou cultuur statisch zijn. Met inspiratie is ons beeld van cultuur veranderlijk, beweegt het constant in allerlei richtingen en klotst het over zichzelf heen, zoals water in een golfslagbad.

Inspiratie raakt op. De teksten waaruit ik citeer beginnen op te raken, en daarmee ook de ideeën die me kunnen inspireren. Aan elk moment van inspiratie komt vanzelf een einde. Het komt en het gaat. Ik schrijf vaak 's avonds, vol inspiratie en geweldige ideeën. Maar de volgende ochtend ga ik weer aan mijn bureau zitten en soms denk ik dan: dat is helemaal niet zo goed als ik gisteren dacht.³² De bedwelming van de inspiratie is weggevoerd en ik moet zwoegen om mijn opdracht af te ronden. Na inspiratie is nuchterheid nodig om te kunnen zien of iets daadwerkelijk afgerond is.

²⁰. Thomas Trum: de werken van Henri Jacobs; oorspronkelijke tekst: 'Its usually weak sizing helps to create a style of unique charm'.

²¹. Atelier Frank Verkade: 'The Islanders' van kunstenaar Charles Avery; oorspronkelijke tekst: 'when it is taken from that realm of ideas, and made physical'.

²². Ruiter Janssen: 'Open Here, The Art of Instructional Design' van Paul Mijksenaar en Piet Westendorp.

²³. Mark Minkjan: 'In Defense of Housing' van socioloog David Madden en stedenbouwkundige Peter Marcuse; oorspronkelijke tekst: 'Such transformative demands should not, strictly speaking, be seen as utopian.'

²⁸. Amy Suo Wu: The Book of Imaginary Media van Eric Kluitenberg; oorspronkelijke tekst: 'are partly real and partly imagined'.

²⁹. Yaolan Luo: 'A Lover's Discourse' van Roland Barthes; oorspronkelijke tekst: 'dream of total union'.

³⁰. Alissa + Nienke (Alissa van Asseldonk en Nienke Bongers): 'Speculative Everything' van Anthony Dunne en Fiona Raby; oorspronkelijke tekst: 'a dynamic interpretation of resemblance'; 'one's understanding of mimicry'.

³¹. Max Dovey: 'Cybernetic Revolutionaries' van Eden Medina; oorspronkelijke tekst: 'a disseminated network; not a hierarchy'.

³². Jules van den Langenberg: Het dagelijks leven, 100 kunstwerken van/voor een honderdjarige' van Pierre Janssen.

²⁴. Janna Ulrich: 'Allegorien kultureller Erfahrung' van filosoof Walter Benjamin.

²⁵. PWR Studio: 'Crowds and Power' van Elias Canetti; oorspronkelijke tekst: 'the crowd itself can be approached in a new and profitable way'.

²⁶. Paula Arntzen: 'Vatican to Vegas, a History of Special Effects' van Norman M. Klein; oorspronkelijke tekst: 'special effects are the hoax that makes cinema feel artificial'.

²⁷. Ting Gong: 'The Holographic Universe' van Michael Talbot; oorspronkelijke tekst: 'Are there other important aspects of reality'.